

NTNU, Det medisinske fakultet, Regionalt kunnskapssenter for barn og unge (RKBU)
Pb 8905, MTFs
7491 TRONDHEIM

Vår ref.
2014/197 - 3874/2014

Deres ref.

Saksbehandler
Sigrid Aas,

Dato
19.06.2014

Oppdrag fra Helse Midt-Norge RHF til Regionalt kunnskapssenter for barn og unge (RKBU)

- 1 Opprette en regional ressursenhet for forskning, fagutvikling og kompetanseheving innen habilitering for voksne, ungdom og barn
- 2 Følge opp den statlige satsingen på kompetansebygging og tjenesteutvikling for diagnosegruppene autisme, ADHD, Tourette syndrom og narkolepsi

Oppdragene er drøftet i flere omganger med RKBU og organisasjonen er interessert i ta imot oppdragene. Helse Midt-Norge RHF har forberedt oppdraget ved drøfting med Helsedirektoratet, drøfting i fagmiljøene og det er tatt opp som sak i fagsjefmøte i Helse Midt-Norge. For oppdrag 1 er det også omhandlet i Regional plan for utvikling av habiliteringstjenestene 2014–2020, styrevedtatt i november 2013.

Oppdrag 1

Handlingsplan for habilitering av barn og unge (Helsedirektoratet, 2009) og Veileder for habilitering av voksne (Helsedirektoratet, 2009) understreker begge betydningen av å etablere mer forskning og fagutvikling rundt habilitering/ -tjenester i hver helseregion. Arbeidspresset i avdelingene medvirker til at forskning, fagutvikling og kompetanseutvikling blir skadelidende. Helse Midt-Norge RHF følger opp de nasjonale føringene ved å utvikle og gi et oppdrag til RKBU. Pasientene skal sikres tjenester av høy faglig kvalitet, Helse Midt-Norge skal bidra til å utvikle dette.

Nærmere beskrivelse av oppdraget i vedlegg.

Oppdrag 2

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) ga i 2006 helseregionene i oppdrag å bygge kompetanse på diagnoseområdene autisme, ADHD, Tourettes syndrom og narkolepsi. HOD har gitt Regionale Fagmiljø for autisme, ADHD, Tourettes syndrom og narkolepsi (RFM) og de nasjonale kompetansemiljøene egne mandat for hvilke oppgaver som skal løses i regionene og nasjonalt.

Fra mandatet:

De regionale fagmiljøene skal samarbeide med Nasjonalt Kompetansesenter for AD/HD, Tourettes Syndrom og Narkolepsi/Nasjonalt kompetansecenter for autisme, brukere og øvrig tjenesteapparat. Slik skal de bidra til at tjenestene til mennesker med nevnte diagnoser blir tilrettelagt ut fra individuelle behov, helhetlig tilnærming, og at de er preget av langsiktighet, kontinuitet og høy faglig standard.

Hovedmål er å heve kvaliteten på tjenestene til barn/unge/voksne med ADHD, autisme, Tourettes syndrom og narkolepsi.

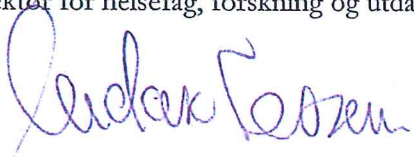
Nærmere beskrivelse av oppdraget i vedlegg.

For begge oppdrag gjelder at det gis årlige oppdragsbrev. Oppdragsbrev utvikles sammen med fagmiljøene, brukerorganisasjonene og RKBU. Det skal rapporteres årlig ut fra krav i oppdragsbrev. Økonomi avklares i årlige møter og på bakgrunn av aktivitetsplaner.

Med vennlig hilsen

Henrik Andreas Sandbu
kst. direktør for helsefag, forskning og utdanning

Sigrid Aas
rådgiver

- Vedlegg 1: Opprette en regional ressursenhet for forskning, fagutvikling og kompetanseheving innen habilitering for voksne, ungdom og barn
- Vedlegg 2: Oppdrag å følge opp den statlige satsingen på kompetansebygging og tjenesteutvikling for diagnosegruppene autisme, ADHD, Tourette syndrom og narkolepsi

Kopi til:

Helse Nord-Trøndelag HF	Sykehuset Levanger, Postboks 333	7601	LEVANGER
St. Olavs Hospital HF	Postboks 3250 Sluppen	7006	Trondheim
Helse Møre og Romsdal HF	Postboks 1600	6026	ÅLESUND
Helse Nord		8038	Bodø
Helse Vest	Postboks 303 Forus,	4066	Stavanger
Helse Sør-Øst RHF	Postboks 404	2303	Hamar
Helsedirektoratet	Postboks 7000 St. Olavs plass	0130	Oslo
Helse- og omsorgsdepartementet	Postboks 8011 Dep	0030	Oslo
Statped midt	postboks 175 Heimdal	7473	TRONDHEIM

Oppdrag til Regionalt kunnskapssenter for barn og unge, NTNU

Helse Midt-Norge RHF ønsker å gi Regionalt kunnskapssenter for barn og unge (RKBU) i oppdrag å etablere en ressursenhet for forskning, fagutvikling, kompetanseheving og innovasjon innen habilitering, både for barn/unge og voksne.

Innledning

Helse Midt-Norge RHF har i dette notatet beskrevet oppdraget som det ønskes at Regionalt kunnskapssenter for barn og unge (RKBU) ved NTNU mottar.

Det finnes ingen slik enhet i dag, derfor er ikke oppdraget konkretisert i stor grad, men både kompetansearbeidet, forskning og fagutvikling er beskrevet og noen konkrete punkter skal det rapporteres på innen 30.juni 2015. En funksjon som ressursenhet på dette området må utvikles i samarbeid med Habiliteringstjenesten for voksne (HAVO), Habiliteringstjenesten for barn og unge (HABU) i alle helseforetak i regionen og med brukerorganisasjoner.

Det er enighet i fagmiljøene innen helseforetakene om at RKBU vil være en organisasjon med riktig type infrastruktur, kompetanse og erfaring til å kunne bidra positivt til utvikling også innen habilitering.

Helse Midt-Norge RHF har forberedt oppdraget ved

- Dialog med Helsedirektoratet
- Dialog med RKBU
- Drøfting i fagmiljøene
- Drøfting i fagsjefmøte i Helse Midt-Norge
- Regional plan for utvikling av habiliteringstjenestene 2014 –2020

Bakgrunn

Mennesker med medfødte og/eller tidlig ervervet sykdom og skade er habiliteringstjenestens målgruppe.

Definisjon av habilitering

Habilitering og rehabilitering er tidsavgrensede, planlagte prosesser med klare mål og virkemidler, hvor flere aktører samarbeider om å gi nødvendig bistand til brukernes egen innsats for å oppnå best mulig funksjons- og mestringsevne, selvstendighet og deltakelse sosialt og i samfunnet.

Pasientens styring av egen habiliteringsprosess, livsløpsperspektivet og familieperspektivet forventes ivaretatt gjennom all overordnet planlegging og gjennom planlegging av enkelttiltak og prosjekter. Tverrfaglighet er en viktig premiss for et helhetlig og koordinert tjenestetilbud.

I Regional utviklingsplan for habiliteringstjenestene i Helse Midt-Norge 2014 – 2020, styrevedtatt i november 2013, har Helse Midt-Norge RHF forpliktet seg til å initiere et arbeid

med mål om å etablere forskning, fagutviklings- og kompetanseheving for spesialisert habilitering.

Oppdragsdokumentet fra HOD (2010) gir Helse Midt-Norge RHF i oppgave å følge opp Handlingsplan for habilitering av barn og unge (Helsedirektoratet, 2009). Handlingsplanen har anbefalt at det opprettes en regional ressursenhet innen barnehabilitering med ansvar for kompetanseheving, forskning og fagutvikling.

I Veileder for habilitering av voksne (Hdir 2009) legges stor vekt på etablering av forskning og fagutvikling i helseregionene. Veilederen vektlegger også at det må være tett samarbeid om forskning og fagutvikling mellom HAVO og tilgrensende fagområder som barnehabilitering, nevrologi, psykisk helsevern og rehabilitering.

Regionalt ledernetverk for habilitering i Midt-Norge mener at et forskningsmiljø for habilitering, barn/unge og voksne, bør holdes samlet.

En regional ressursenhet for habilitering har som viktigste oppgave å støtte opp under helseforetakenes arbeid med oppgaver gitt i linjen fra Helse Midt-Norge RHF, og skal videre ha et særlig ansvar for:

- Forskning og fagutvikling
- Kompetansehevende tiltak
- Generering av regionale virksomhetsdata

Forskning og fagutvikling

Habiliteringstjenestene i spesialisthelsetjenesten må kontinuerlig videreutvikles og fornyes for å møte fremtidens utfordringer. Nye metoder innebærer at flere tjenester kan desentraliseres, mens andre tilbud kan kreve ytterlig spesialisering. Spesialisthelsetjenesten må utvikle tilbudene i dialog med brukerne og med kommunene.

Det foregår i for liten grad systematisk kompetanseheving, fagutvikling og forskning innen habilitering. Fagfeltet mangler dokumentasjon av effekt av mange tiltak og mulighetene for å opprettholde eller bygge ny kunnskap har vært mangelfull. Det er behov for en systematisk videreutvikling av kunnskap og ferdigheter til ansatte i spesialisthelsetjenesten og i kommunene for å sikre målgruppen med medfødte eller tidlig ervervet sykdom eller skade tjenester av høy faglig kvalitet.

Forskning og fagutvikling er langsiktig og ressurskrevende arbeid. Tildelte midler til en regional ressursenhet for habilitering er ikke tenkt brukt direkte til forskningsprosjekter. En regional ressursenhet for habilitering skal kunne veilede og bidra til at forskere og forskningsgrupper innen habiliteringsfeltet dyrker fram forskningsideer, får laget gode forskningsprosjekter og skrevet gode prosjektsøknader. Derved styrkes mulighetene til å nå fram i en konkurranse om forskningsmidler. Mye forskning er i dag forankret i faglige nettverk på tvers av akademiske institusjoner og kliniske miljøer. En regional ressursenhet for habilitering kan ha en oppgave med å støtte opp under og bistå slike nettverk. En regional forskningsstrategi utarbeides sammen med fagfeltet og brukerrepresentanter.

En regional ressursenhet for habilitering skal være en viktig bidragsyter for HMN i beskrivelse av relevante virksomhetsdata på området. Det er et stort behov for bedre nasjonal statistikk innen habiliteringsfeltet. Gode virksomhetsdata er viktig for å sikre brukerne et likeverdig tjenestetilbud uavhengig av bosted. Regionale og nasjonale helsemyndigheter

arbeider med bedre system for virksomhetsrapportering. Utvikling av kvalitetsindikatorer kan være en del av dette eller det kan komme som resultat av forskningsaktivitet. Kartlegging av behov for å generere data fra utrednings- og behandlingsaktivitet utføres sammen med fagfeltet.

Nye IKT-muligheter og endrede samarbeidsrelasjoner kan gi opphav til nye løsninger for utredning, behandling, dokumentasjon, kommunikasjon og samarbeid med pasient, pårørende og samarbeidspartnere. En del av fagutviklingen kan ha innovativ vinkling.

Kompetanse

En regional ressursenhet for habilitering skal styrke kompetansen hos ansatte innen habilitering i spesialisthelsetjenesten (primært) og kommunehelsetjenesten (sekundært). Samarbeid med høyskoler, universitet og andre helseregioner er nødvendig. Det kan være snakk om enkeltstående profesjonskurs for å sikre rask implementering av nye tester, undersøkelsesmetoder eller behandlingstilbud. Tverrfaglige kurs av lengre varighet kan ta opp ideologiske og metodiske tema innen habiliteringsfeltet. Behov for utdanning, videreutdanning og kursing må kartlegges og plan for kompetanseutvikling legges sammen med fagfeltet. Alle habiliteringsavdelinger i helseforetakene skal innen utgangen av året, i henhold til regional plan, ha egen kompetanseplan som kartleggingen kan bygge på.

En regional ressursenhet for habilitering kan etablere og drifte fagnettverk der dette er hensiktsmessig for kompetanseheving, forskning og fagutvikling.

Samhandling

Samhandlingsreformen har som mål at mer av helsetjenesten skal foregå nærmere der pasienten bor. Forebyggende helsearbeid, behandling og tiltaksoppfølging av mennesker med funksjonshemming og kronisk sykdom skal vektlegges. Kompetansebygging og overføring fra spesialisthelsetjenesten til en forsterket kommunehelsetjeneste vil som et resultat av samhandlingsreformen få større betydning. Spesialisthelsetjenesten har en bistands- og veiledningsplikt i forhold til kommunene, både i forhold til enkeltpasienter og i forhold til generelle kompetansehevende tiltak.

Samarbeidsrelasjoner

Det må i løpet av oppstartsåret etableres samarbeid med relevante universitets- og høyskolemiljøer, etablerte kompetansemiljøer og andre samarbeidspartnere.

Andre helseregioner har etablert forskning, fagutviklings- og kompetanseenheter for habilitering på hvert sitt vis. I Helse SørØst har de opprettet et eget RHABU, lagt til OUS Ullevål, med 2 fagstillinger. Dette senteret har fått kompetansebygging som oppgave, de skal ikke drive med forskning. Her er det ikke etablert tilsvarende for HAVO. Helse Vest opprettet eget kompetansesenter for habilitering og rehabilitering i 2006 i Helse Bergen. De skal drive både kompetansebygging og forskning. I tillegg har de funksjonen som regional koordinerende enhet for Helse Vest. Helse Nord har opprettet en egen ressursenhet for habilitering og rehabilitering innen Klinikk for rehabilitering ved UNN. De har noen regionale funksjoner klinisk og skal drive med forskning, fagutvikling, formidling og kompetanseheving. De har faste årsverk og stipendiater.

Nasjonalt kompetansemiljø for utviklingshemning (NAKU) er tilknyttet Høgskolen i Sør-Trøndelag og har mye kunnskap og erfaring rundt deler av målgruppen for habilitering og om

tjenestetilbudet. Statped midt yter spesialpedagogiske tjenester til målgruppen etterspurt fra pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) i kommunene. Her finnes god kompetanse og erfaring i stort omfang. NAV yter mange tjenester til målgruppen for habilitering. Det er nasjonalt mål om at arbeid skal være en viktig del av hverdagen til flere mennesker med funksjonsnedsettelse. Ressurssenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging, region Midt (RVTS) og Kompetansesenter rus - Midt-Norge (KORUS) har også sentral kompetanse for målgruppen.

De ulike brukerorganisasjonene har betydelig kunnskap og erfaring. De driver mange aktiviteter for sine medlemmer og vil være et verdifullt kunnskapstilfang. «Vårres» brukerstyrt senter- er aktuell samarbeidspartner.

Systematisk samarbeid og kontakt med ulike kompetansesentra/-tjenester vil være verdifullt for fagmiljøene innen habilitering.

Overordnet mål

En regional ressursenhet for habilitering arbeider systematisk og langsiktig med tverrfaglig forskning, fagutvikling og kunnskapsutvikling. De bidrar til å sikre kompetanse, i spesialisthelsetjenesten og kommunalt, slik at pasienter i alle aldersgrupper får tjenester av høy faglig kvalitet.

Delmål

- Tett og systematisk samarbeid med brukerorganisasjoner og fagmiljø om utvikling av forskning, fagutvikling og kompetanse
- Kompetansehevende tiltak på et høyt faglig nivå, for ansatte i spesialisthelsetjenesten og i kommunene, i samarbeid med universitet, høyskoler, profesjonsforeninger, andre relevante institusjoner og andre regioner
- Forskning og forskningssamarbeid innen habiliteringsfagfeltet i HMN får bistand og støtte
- Forskning på områder med store kunnskapshull blir initiert
- Nettverk er etablert der dette er hensiktsmessig metode og evt samarbeid med eksisterende nettverk
- Det er bygget opp en oversikt over habiliteringstjenestene ved å innhente og presentere virksomhetsdata som omfatter alle habiliteringstjenestene i HMN
- Tjenestetilbudet til brukergruppen er kartlagt og eventuelt mangler avdakt
- Relevant informasjon om situasjonen for mennesker med funksjonsnedsettelse og deres behov for spesialisthelsetjenester/andre tilbud er innhentet
- En regional forskningsstrategi for habilitering er etablert
- En regional plan for kompetanseutvikling for habilitering er etablert
- Informasjon er tilgjengelig for fagpersonell og befolkning via nettsider og ved at personell deltar i formidling

Alle delmål gjelder både for HAVO og HABU.

Brukermedvirkning

Brukerorganisasjon(er) skal være representert i rådgivende organer. Brukerrepresentanter skal delta i utviklingen av strategi- og handlingsplaner, samt i konkrete forsknings- og fagutviklingsprosjekter, etter- og videreutdanningsforløp og informasjonsvirksomhet.

Deltakelse fra fagfeltet

Ansatte og ledere fra HABU/HAVO skal være representert i rådgivende, styrende og faglige organer.

Tidsplan og budsjett

Opprette 50% stilling i 2014, deretter øke med 50% stilling fra 2015 og 50% stilling fra 2016 slik at det totalt blir 1,5 årsverk.

I tilskudd betyr dette inntil kr. 400.000 for 2014, kr.1.600.000 for 2015 og videre kr.2.400.000 årlig, justert for prisstigning. Innen perioden 2018 - 2020 vil Helse Midt-Norge RHF bidra til at tiltaket blir evaluert.

Nærhet til praktisk arbeid

Det er vesentlig at en regional ressursenhet for habilitering utvikler et nært, forpliktende og formalisert samarbeid med HAVO og HABU i hele Helse Midt-Norge, og at ansatte i ressurssenheten har en løpende kjennskap til utfordringene innen praksisfeltet i regionen. Det ideelle ville vært kombinerte stillinger mellom HAVO/HABU og en regional ressursenhet for habilitering og med en tydelig tverrfaglig profil. Dette må ses i en praktisk sammenheng både fra avdelingene og fra en ressursenhet.

Rapportering

Innen 30.juni 2015 skal det rapporteres på:

- Formell etablering av en ressursenhet for habilitering
- Samarbeid med fagfelt, brukerorganisasjoner og andre samarbeidspartnere på systemnivå
- Etablert forskningsstrategi for habilitering i HMN
- Etablert plan for kompetanseutvikling for habilitering i HMN
- Økonomi

Det gis årlige oppdragsbrev fra Helse Midt-Norge RHF